

Єфімов Микола Миколайович
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Однією з найбільш складних слідчих (розшукових) дій за тактикою свого проведення є слідчий експеримент. Тому зрозуміло, що у криміналістичній літературі цьому питанню присвячено багато праць. Звичайно, важливість досліджень учених в даному аспекті є безперечною. В той же час, під час розслідування злочинів проти громадського порядку ця процесуальна дія має певну специфіку, яка потребує додаткового висвітлення.

Адже їх вчинення пов'язане з виконанням правопорушником ряду різних дій: пересування по певній території, нанесення тілесних ушкоджень, використання зброї, розбиття вітрин, пошкодження меблів тощо. Для перевірки можливості виконання цих дій та перевірки показань правопорушника і проводиться досліджувана слідча (розшукова) дія.

Відповідно до ч. 1 ст. 240 КПК України з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [2].

Під час розслідування злочинів проти громадського порядку слідчий експеримент проводиться для досягнення такої мети:

- здебільшого для встановлення механізму вчинення злочину (59 % випадків);
- для визначення меж поінформованості або необізнаності злочинців про подію злочину (21 %);
- для перевірки та оцінки висунутих версій (12 %);
- встановлення та усунення суперечностей у показаннях потерпілих, підозрюваних, свідків (27 %).

Одним із найбільш доцільних тактичних прийомів при проведенні слідчого експерименту під час розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень є залучення відповідних спеціалістів. Якщо правопорушення було вчинене із застосуванням зброї або інших засобів, заздалегідь заготовлених для нанесення тілесних ушкоджень, і ушкодження дійсно були нанесені учасникам злочину, то потрібно залучати судово-медичного експерта.

Так, 4 лютого 2010 року приблизно о 23 год. гр. В. прибув для відпочинку в ресторан «Золота підкова», що розташований за адресою вул. Леніна 100, м. Світловодськ Кіровоградської області. Дана особа, знаходячись біля барної стійки приміщення ресторану, вживала спиртні напої. Гр. В., перебуваючи в залі ресторану, тримаючи в руці ніж, який був задалегідь заготовлений для нанесення тілесних ушкоджень, вчинив хуліганські дії.

Під час припинення протиправних дій одному з працівників охорони було нанесено тілесні ушкодження. Гр. В. вказував на те, що ці тілесні ушкодження наніс не він. Для проведення відтворення обстановки та обставин події було залучено судово-медичного експерта, який потім давав висновок про характер та тяжкість тілесних ушкоджень. В висновку на питання слідчого про можливість нанесення тілесних ушкоджень ножем, вилученим у гр. В., експерт дав ствердну відповідь [1].

У даних випадках також доречно використовувати натурні моделі. По-перше, цей тактичний прийом спрямований на актуалізацію у пам'яті моменту вчинення суспільно-небезпечного діяння. По-друге, це певним чином впливає на психологічні позиції злочинців, може викликати у них переживання, які виливаються у щире зізнання.

Та не слід забувати, що категорично забороняється проводити експерименти з використанням об'єктів, які є небезпечними для життя та здоров'я громадян, пов'язаних із загрозою знищення (пошкодження) державного чи індивідуального майна громадян, порушенням громадського порядку або приниженням честі та гідності людини.

Під час вчинення злочинів проти громадського порядку групою осіб обов'язковим тактичним прийомом є проведення слідчого експерименту окремо з кожною особою. В даному випадку Ю. А. Чаплинська зазначає, що проведення експериментальних дій за участю кількох злочинців одночасно є неприпустимим, оскільки тягне за собою можливість узгодження між ними своїх позицій та дій. Крім того, пояснення одного учасника експерименту матимуть навідний характер стосовно інших [3, с. 55]. Крім запобігання негативному впливу співучасників один на одного, даний тактичний прийом зменшує можливість їх попередньої змови.

Отже, слідчий експеримент є однією з найбільш трудомістких і складних слідчих (розшукових) дій, адже під час її проведення задіяна значна кількість осіб. Найбільш слушними тактичними прийомами, що можуть використовуватись при проведенні слідчого експерименту під час розслідування злочинів проти громадського порядку, є залучення відповідних спеціалістів, використання натурних моделей, проведення слідчого експерименту окремо з кожною особою, використання відповідних засобів фіксації слідчої (розшукової) дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальна справа № 1-12/11 – Архів Світловодського міськрайонного

суду Кіровоградської області, 2011 рік

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом №4651-VI від 13.04.2012 р. ; відп. за вип. В. А. Прудников. – Х. : Право, 2016. – 392 с.

3. Чаплинская Ю. А. Организация проведения следственного эксперимента / Ю. А. Чаплинская // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск. – 2014. – №2. – С. 54-56.

Зубенко Василь Васильович

кандидат юридичних наук., доцент,
доцент кафедри історії та
теорії права і держави
Херсонського державного
університету

АСПЕКТИ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ ДО КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Історичні джерела свідчать про те, що на початковому етапі становлення державності на території України правоохоронна функція обмежувалась головним чином провадженням правосуддя, а встановлення особи злочинця і виявлення викраденого майна покладалось на самих потерпілих. Справа в тому, що давньоруське право із зародження засноване на позовному, приватному характері судового вирішення конфліктів для захисту порушених інтересів, який передбачав необхідність не тільки ініціативного звернення потерпілого з офіційною скаргою, а й покладав на нього необхідність встановлення злочинця і доведення його провини. Звертаючись до княжого суду, позивач повинен був відразу вказати і на злодія. Вказана обставина не викликала необхідності в існуванні спеціальних посадових осіб, наділених повноваженнями розкриття і розслідування злочинів [1].

На це питання в сучасній історико-юридичній науці існують й інші погляди, відповідно до яких цих посадових осіб можна було виділити серед представників княжої адміністрації. Так, наприклад, згадувані в Руській Правді “вірники” не лише здійснювали суд і стягнення судових штрафів, але й викривали злочинців, здійснюючи їх розшук. Інший же представник княжої адміністрації – “ємець” – виконував функції ловця злодія: навіть називався першим розшуковим агентом в історії руського права [2]. Але в пам’ятках давньоруського права відсутній чіткий розділ обов’язків різних слуг князя, які виконували судові функції, а недорозвиненість судово-правових відносин при тому і не вимагала конкретизації посадових повноважень.